

Szergej Rogov

Az újraindítás hackerei vesztésre állnak

Az orosz–amerikai csúcstalálkozó minden jel szerint új fejezetet nyitott Moszkva és Washington kapcsolataiban. Az USA elnöke, Barack Obama által meghirdetett „újraindítás” meghozta első eredményeit. Ugyanakkor azonban ez még nem ok az eufóriára. A hidegháború befejeződése után az Orosz Föderáció és az Egyesült Államok vezetői nemegyszer hirdettek már stratégiai partnerséget. Ezeket a nyilatkozatokat azonban egyetlen alkalommal sem támasztották alá konkrét lépések. A megcsalattott várakozásokat a két ország kapcsolatainak erős elhidegülése követte. Szeretnénk remélni, hogy ez a szomorú történet nem ismétlődik meg újra.

A mind az USA-ban, mind a világban számos problémába ütköző Obama-adminisztráció az Oroszországgal való kapcsolatokat távolról sem tekinti fő prioritásának. Ugyanakkor Washington jelenleg nem törekszik arra, hogy egyik ellenségévé tegye Moszkvát a formálódó sokpólusú világban. A jelenlegi amerikai vezetők nem tekintik elsődlegesnek Ukrajna és Grúzia NATO-felvételét, miként a rakétavédelmi rendszer Kelet-Európába való telepítését sem. Sőt az Egyesült Államok érdekelt abban, hogy együttműködjön Oroszországgal olyan problémák kapcsán, mint amelyeket Afganisztán, Irán, Észak-Korea, az izraeli–palesztin konfliktus, az atomfegyverek non-prolifерációja jelent.

A találkozó előestéjén

Barack Obama ellátogatása az orosz fővárosba óriási érdeklődést váltott ki. A csúc

előestéjén mind nálunk, mind az USA-ban számos önjelölt, ám inkompetens szakértő az „újraindítás” bukását és a két államfő találkozójának eredménytelenségét jósolta.

Az amerikai belpolitikai arénában idén tavasszal rendkívül éles vita bontakozott ki az orosz–amerikai kapcsolatok kérdéseiről. Sok vezető szakértő – köztük egykori diplomaták – arra szólították fel Obamát, hogy gyökeresen vizsgálja felül az Oroszországhoz való viszonyt, és számos problémát illetően szánja el magát Moszkva jogos érdekeinek elismerésére. Egyidejűleg felerősödött az atomfegyverek leszerelésére irányuló, pár éve kezdődött kampány. Az utóbbi időben ugyanakkor aktivizálódtak az „orosznak tett engedmények” ellenzői is. Köztük van a Republikánus Párt sok vezetője, sőt néhány demokrata is – Bill Clinton adminisztrációjának egykori tisztségviselői.

Mindeközben az Obama-adminisztráció elutasította a durva oroszellenes propagandát, és kinyilvánította szándékát az atomfegyverek korlátozásáról szóló, a START-I szerződést felváltó új szerződést aláírására. Oroszország és az USA elnökének áprilisi londoni találkozóján elhatározták, hogy tárgyalásokat kezdenek ebben a kérdésben. Prágában Obama támogatta az általános és teljes nukleáris leszerelést, igaz, a távolabbi jövőben. Az Obama-adminisztráció határozatot fogadott el Reliable Replacement Warhead (RRW)-programjának felfüggesztéséről, miként kinyilvánította azt a szándékát is, hogy törekszik az atomkísérletek mindenre kiterjedő betiltásáról szóló szerződés mihamarabbi

ratifikálására. A gyakorlatban azonban az USA atompolitikájában nem történtek radikális változások.

Ennek a kérdésnek a vizsgálatát a Pentagon az év végére halasztotta, amikor el kell készülnie „A nukleáris politika felülvizsgálata” és a „Négyéves katonai felülvizsgálata” című doktrinális dokumentumoknak. Ennek megfelelően az Egyesült Államok delegációja azzal az állásponttal érkezett az orosz kollégákkal folytatandó tárgyalásokra, amelyet az amerikai atomerők kiépítésének még az ifjabb George Bush elnöksége idején elfogadott tervei határoztak meg. A sajtóban közölték, hogy az USA stratégiai erőit a támadófegyverek csökkentéséről szóló 2002-es moszkvai szerződés előirányzatának megfelelően már 2200 „rendszerbe állított” robbanótöltetre csökkentették.

Az orosz sajtóban és televízióban indokolatlan felhajtást csaptak azokról az állítólag radikális csökkentésekről, amelyekre az Obama-adminisztráció készül. Mindjárt fantasztikus számok is elhangzottak – 1000 meg 500 robbanófejet is emlegettek. Szó sincs róla! Obama sohasem tett ilyen javaslatokat.

Az „Oroszország nukleáris leszerelésével” kapcsolatos siránkozásoknak semmi alapjuk nem volt. Az amerikai javaslatok szimbolikus csökkentéseket irányoztak elő a moszkvai szerződés alsó szintjéhez viszonyítva (1700 robbanófej). Ez az álláspont nem különbözött radikálisan az orosz javaslatoktól, és aligha követelt volna tőlünk komoly engedményeket.

A mi tömegtájékoztatási eszközeink ugyanakkor teljes mértékben ignorálták az új amerikai adminisztráció döntését a stratégiai rakétaelhárító programok (GBI, KEI, MKV, ABL) megszüntetéséről vagy befagyasztásáról. Prioritást ezek helyett a regionális rakétavédelem kapott. 2015-re a Standard-3 (SM-3) tengeri telepítésű elfogóra-

kéták hordozóinak száma 329-re, a szárazföldi telepítésű THAAD elfogórakéták száma pedig 287-re nő. Ez teljesen elegendő a feltételezett iráni és észak-koreai, és ugyanígy egy esetleges kínai fenyegetés elleni védelemre, már ha Peking nem hajtja végre stratégiai nukleáris erőinek nagyarányú növelését. Az ilyen rakétavédelmi rendszer azonban nem képes hatékonyan ellenállni Oroszország hadászati erőinek.

A rakétavédelem prioritásainak megváltozása ugyanakkor az USA szélsőjobboldali köreinek negatív reakcióját váltotta ki, amelyek arra törekedtek, hogy a 2010-es költségvetésbe annak vitája során visszaállítsák az e célra szánt összegeket. A képviselőház republikánusainak vezetője, John Boehner, valamint John McCain, Jon Kyl és Richard Shelby az Obama-adminisztráció által módosított rakétaelhárító programok finanszírozásának visszaállítására szólítottak fel. Néhány demokrata is támogatja őket, köztük Alaszka szenátora, Mark Begich. Ugyanakkor a Demokrata Párt a kongresszus mindkét házában rendelkezik a szükséges többséggel ahhoz, hogy jóváhagyják a Robert Gates védelmi miniszter által beterjesztett költségvetési határozatokat a rakétavédelmi program csökkentéséről.

Az első eredmények

A július 6–7-i moszkvai csúcstalálkozó tanúsítja, hogy Medvegyev és Obama elnök három hónappal ezelőtt Londonban megkezdett párbeszédét gyakorlati lépések követték az „újraindítás” amerikai és orosz ellenzőinek ellenállása dacára is. A tárgyalásokon persze természetesen a kereskedelmi-gazdasági és humanitárius kapcsolatokról, az energetikai és egészségügyi együttműködésről, a polgári társadalom fejlesztésé-

nek kérdéseiről folytatandó párbeszédéről is szó volt. A fő figyelmet azonban a katonai-politikai problematikának szentelték.

Megállapodás született a non-prolifерáció kérdéseiben való együttműködésről. Bushtól eltérően Obama nem követel „rendszerátváltást” Iránban és Észak-Koreában, és az atomrakéta-programok leállításáról folytatandó tárgyalások mellett áll ki. Ez lehetővé tette Oroszország és az USA álláspontjának közeledését. A non-prolifерációs szerződésről szóló 2010. májusi konferencián azonban a nukleáris szuperhatalmaknak demonstrálniuk kell, hogy folytatják atomfegyverzetük csökkentését.

Elnöki cselekvési tervet fogadtak el, amely konkrét megbízásokat tartalmaz a hatóságok számára a kereskedelmi-gazdasági együttműködés döntő fontosságú irányai tekintetében. E terv kell, hogy alapja legyen a kormányközi dialógusnak és a megfelelő koordinációs struktúra megteremtésének.

A tárgyalások eredményeként határozatot fogadtak el, hogy orosz–amerikai elnöki bizottságot hoznak létre az együttműködés fejlesztésére. A bizottság két koordinátora Szergej Lavrov és Hillary Clinton külügyminiszter lesz. A bizottság 13 – egyebek között az atomenergetika és a nukleáris biztonság, a fegyverzet-ellenőrzés és a nemzetközi biztonság, a külpolitika és a terrorizmus elleni harc, a narkotikumok törvénytelen forgalmának megakadályozása kérdéseivel foglalkozó – munkacsoportból fog állni. Ezenkívül további csoportokat hoznak létre a védelmi szférában való együttműködés, a külföldi hírszerzés, a sportkapcsolatok stb. terén. Valamennyi csoportnak az illetékes miniszterek vagy helyetteseik irányítása alatt kell dolgoznia.

Mindez Moszkva és Washington együttműködésének intézményesülését jelenti. Nem egyszerűen az 1990-es években mű-

ködött Gore–Csernomirgyin-bizottság újjáélesztéséről van szó. Sokkal szerteágazóbb, nem csak gazdasági kérdésekre korlátozódó struktúra formálódik. Közvetlenül a két elnöknek van alárendelve, lévén ők a vezetői. Szeretnénk remélni, hogy ez segít leküzdeni azt a hivatali inerciát, mely olyan gyakran siklatja ki államfők akármely deklarációját is.

Katonai együttműködés

Igen nagy jelentősége van az Afganisztánban kapcsolatban Moszkvában aláírt megállapodásnak. Ez mindenekelőtt az amerikai katonai szállítmányok és katonák oroszországi tranzitját érinti abba az Afganisztánba, amelyet Obama a terrorizmus elleni harc „fő frontjának” nevezett. Valóban, a tálibok és az al-Káida mind Oroszország, mind az USA ellenségei. Oroszország már korábban hasonló megállapodásokat kötött Németországgal, Franciaországgal és Spanyolországgal. Nemrégiben felújította munkáját az Oroszország–NATO Tanács, amelyben az afgán téma szintén döntő fontosságú.

A lényeg természetesen nem egyszerűen a gazdasági megfontolásokban rejlik (az amerikaiak 133 millió dollárt takarítanak meg, Oroszország pedig tranzitért – a vasútvonalak, a légi folyosók stb. használatáért – díjat kap). Olyan feltételek között, amikor az egyre kaotikusabb helyzetű Pakisztánon keresztüli tranzit nehezzé vált, az USA-nak különösen érdeke az orosz támogatás.

Afganisztánban a szó szoros értelmében forró a talaj az amerikai katonák lába alatt. A moszkvai csúcs napján hét amerikai katonát halt meg ott. Obama nem véletlenül hozta szóba nem sokkal moszkvai útja előtt a szovjet „korlátozott kontingens” tapasztalatait a Hegyek Országában. Az Egyesült

Államokban sokan mondják, hogy Afganisztán lehet „Obama Vietnamja”.

Mindez arra készített, hogy felidézzük a 2001. őszi helyzetet, az amerikaiak afganisztáni behatolásának előestéjét. Akkor Vlagyimir Putyin minden feltétel nélkül támogatta Busht. Kabul amerikai elfoglalása után Oroszország mindezt cserébe az Egyesült Államok kilépését kapta a rakétavédelmi szerződésből, meg a NATO bővítését és amerikai bázisokat Közép-Ázsiában. Vajon Obama az elődje nyomdokaiba lép, vagy önmérsékletet tanúsít olyan kérdésekben, mint Ukrajna és Grúzia felvétele a NATO-ba, valamint a rakétavédelem kiterjesztése Kelet-Európára? Mivel most Washington bizonyos mértékben függ Moszkvától, feltételezhetjük, hogy a történelem nem ismétli magát.

Aláírtak továbbá egy megállapodást a kétoldalú katonai kapcsolatok fejlesztéséről, amelyet az Orosz Föderáció fegyveres erőinek vezérkara és az Egyesült Államok fegyveres erőinek vezérkari főnökei egyesített bizottsága elnökének találkozóin készítettek elő. A két ország fegyveres erőinek interoperabilitásáról van szó.

Az idei év végéig húsz rendezvény van tervbe véve, köztük „stratégiai eszmecsere” az orosz vezérkar és az amerikai vezérkari főnökök egyesített bizottsága között, közös gyakorlatok a légi kalózkodás elleni harcban, valamint tengerészeti hadijáték. 2010-ben fog megvalósulni az Orosz Föderáció Védelmi Minisztériuma és az USA Európai Parancsnoksága együttműködésének terve.

A rakétavédelem problémája

A csúcstalálkozón bejelentették, hogy Oroszország és az Egyesült Államok közösen tanulmányozza majd harmadik országok ballisztikusrakéta-fenyegetését. E kér-

désben a két elnök közleményében ez olvasható: „Országaink aktivizálják a stratégiai kapcsolatok erősítése optimális útjainak keresését a kölcsönös tisztelet és a közös érdekek alapján.” A szakértőket megbízták a „megfelelő ajánlások” előkészítésével.

Mint ismeretes, az Egyesült Államok egyoldalú kivonulását a rakétavédelmi szerződésből az észak-koreai és iráni rakétafenyegetés elleni hadászati rakétavédelem kifejlesztése is motiválta. Csakhogy ezeknek az országoknak nincsenek interkontinentális rakétáik, csupán közép- és kis hatótávolságúak, amelyeket húsz évvel ez előtt betiltott a kis és közép-hatótávolságú rakéták megsemmisítéséről szóló egyezmény. Éppen ez teszi lehetővé számunkra és az amerikaiak számára, hogy párbeszédet kezdjünk a fenyegetésről és elhárításának eszközeiről. Emellett „a politikai-diplomáciai eszközök elsődleges alkalmazására” kell hangsúlyt fektetni.

Oroszország kategorikusan ellenzi a rakétavédelem harmadik telepítési körzetének kifejlesztését Európában. Az Obama-adminisztrációt – eltérően az elődjétől – nem fűti lelkesedés, hogy elfogórakétákat telepítsen Lengyelországba. A párbeszéd reményt ad arra, hogy kölcsönösen elfogadható megoldást találjunk.

Az USA elállása a hadászati támadórakéták elleni háromfokozatú elfogórakéták (*Ground Based Interceptors – GBI*) további alaszki és kaliforniai telepítésétől (a már meglévő harminc kilövőállás mellett) feletébb kérdésessé teszi a kétfokozatú GBI-rakéták megjelenését Lengyelországban. A nagy sebességű, kinetizált energiájú elfogóeszközök (KEI) programja megvalósításának leállítása erősen aláássa a harmadik telepítési körzet értékét. A cseh belpolitikai helyzet pedig kérdésessé teszi, hogy a cseh parlament ratifikálja-e az amerikai rádiólokációs állomás csehországi te-

lepítéséről kötött megállapodást. Ám e radar nélkül az elfogórakéták Lengyelországba telepítése a szó szoros és átvitt értelmében egyaránt értelmét veszti.

Az Obama-adminisztráció e rendszer kidolgozása befejezésének és kipróbálásának szükségességére hivatkozva nem szándékozik döntést hozni az európai harmadik telepítési körzetről az elkövetkező három évben. A kongresszus képviselőházának fegyveres erők bizottsága júniusban a 2010-es pénzügyi év költségvetési törvénytervezetében felvette az elfogórakéták európai telepítésének tilalmát mindaddig, amíg a védelmi miniszter nem igazolja hatékonyságukat. A bizottság jelentése hangsúlyozza, hogy „a GBI-rakéták lengyelországi telepítése nem nyújt védelmet a meglevő iráni közép- és kis hatótávolságú rakéták ellen, amelyek a dél-európai NATO-országokat fenyegetik”. Szintén megerősítették a harmadik telepítési körzet kiépítésének tilalmát mindaddig, amíg az erről szóló megállapodást a cseh és a lengyel parlament jóvá nem hagyja.

Ezenkívül a Pentagont utasították, hogy a közép- és kis hatótávolságú rakéták elleni védelem érdekében dolgozzon ki alternatív javaslatokat az európai rakétavédelmet illetően. Ezeket az utasításokat Allen Tauscher fegyverzet-ellenőrzési helyettes államtitkár kezdeményezésére hagyták jóvá. Tauscher most az Orosz Föderáció külügyminiszter-helyettesével, Szergej Rjabkovval közösen koordinálja az ellenőrzési és nemzetközi biztonsági munkacsoportot.

Feltételezhetjük tehát, hogy Obama valószínű hatalmon maradásának végéig, azaz a hadászati támadóegységek új szerződésének hatálya alatt az USA-nak nem lesz hadászati rakétaelhárító védelme, beleértve az új telepítésű fokozatot is, bár az ez irányú kutatások és kísérleti-tervező munkálatok folytatódnak. A harmadik telepítési körzet kialakításáról alighanem abban az esetben

születhet döntés, ha Irán atomtöltettel és/vagy nagy hatótávolságú ballisztikus rakétákkal sikeres kísérleteket hajt végre. Ugyanakkor az iráni probléma politikai megoldása a kérdését leveheti a napirendről. Obama Moszkvában ezt mondta: „Együtt szeretnék dolgozni Oroszországgal a rakétavédelmi rendszer új architektúráján, amely nagyobb biztonságot ad számunkra. De ha elhárul az iráni nukleárisrakéta-programmal kapcsolatos veszély, akkor nem lesz oka a rakétavédelmi rendszer európai telepítésének sem. Ez megfelel kölcsönös érdekeinknek.”

A két elnök közleménye a rakétavédelem kérdéseit illetően utal egy adatcsereközpont tíz évre szóló felállítására is, amely a rakétakilövések bejelentése többoldalú rezsimjének alapjává kell lenni. E projekt megvalósulása többek között lehetővé teszi, hogy lekerüljön a napirendről a harmadik országok vagy terroristacsoportok provokatív célú rakétakilövéseinek kérdése, amelyeket Oroszország és az USA részéről egymás megtámadásaként lehetne értelmezni.

Figyelemre méltó az a tény, hogy a felek tartózkodtak más országok felszólításától, hogy csatlakozzanak a közép- és kis hatótávolságú rakéták megsemmisítéséről kötött 1987-es szerződéshez, bár ezt mind az orosz vezetés, mind az Obama-adminisztráció (a Fehér Ház honlapján) hivatalosan támogatja. Ehelyett mindkét elnök megerősítette, hogy kész együttműködni „minden érdekelt országgal, amely a ballisztikus rakéták globális elterjedésének veszélyét érzékeli”.

Az új START-dokumentum perspektívái

A legnagyobb érdeklődést a moszkvai csúcstalálkozón aláírt, „A stratégiai támadóegységek további csökkentése és

korlátozása kérdésének közös értelmezése” című dokumentum váltotta ki. A dokumentumnak megfelelően az új START-szerződés 7–10 évre szólna. Emellett a stratégiai robbanófejek számát 1500–1675, a hordozókét 500–1100 között állapítanák meg. A határszintek konkrét számait az új szerződéssel kapcsolatos további tárgyalások során fogják egyeztetni.

Ezek a paraméterek a két fél álláspontjának komoly eltérését tükrözték, különösen a stratégiai fegyverek hordozóinak vonatkozásában. Nem világosak sem a „beszámítás”, sem az ellenőrzés és a verifikáció szabályai. Megmarad a nagy „válaszcsapási potenciál” amerikai megtartásának lehetősége is – körülbelül 3000 nukleáris robbanófej, amelyeket viszonylag rövid idő alatt újra fel lehet szerelni a rakétákra.

A tárgyalóknak mindezeket a kérdéseket pontosítaniuk kell, hogy az új szerződés szövegét a START-I szerződés hatályának 2009. decemberi lejártáig elkészíthessék.

A hordozók számának 1100-ban való megállapítását célzó javaslat számításba veszi a régi B-52-es bombázókat is, amelyeket az amerikaiak készek megsemmisíteni, ha pontosítják a szétszerelés menetét. Ebben az esetben az USA esetleg egyetért egy alacsonyabb szinttel – például 900 hordozóval.

A kilövőállások mennyiségének számbavételéről szóló amerikai javaslatnak láthatóan az a célja, hogy biztosítsák a rakétáknak a kilövőállásokba való újbóli visszaállítását. Nyilvánvaló, hogy a Pentagonnak szándékában áll tartalékolni valamennyi tengeri és tengeralattjáró-fedélzeti ballisztikus rakétát egy harmadik országgal, például Kínával való korlátozott atomháború forgatókönyve esetére, hogy a későbbiekben a harci cselekmények során felhasználják helyett ezeket a tartalékrakétákat szerelje fel. Egy harmadik országgal vívott atomháború után

így az USA helyre tudná állítani a mennyiségi paritást Oroszország ténylegesen rendszerbe állított robbanófejeivel.

Ez az álláspont valószínűleg az Ohio osztályú stratégiai tengeralattjárókon elhelyezett kilövőállások számának 24-ről például 12-re való csökkentésével kapcsolatos amerikai hozzáállás módosulását tükrözi. Ebben az esetben a tengeralattjáróról leszerelt ballisztikus rakétákat raktárakban őriznék, biztosítva a lehetőséget, hogy felváltsák velük a harci cselekmények során felhasznált rakétákat.

Ezzel együtt az USA arra törekszik, hogy a korlátozások hatálya alól kivegye négy Ohio osztályú stratégiai tengeralattjáróját, amelyek nem ballisztikus rakétákkal, hanem robotrepülőgépekkel (Tomahawk) vannak felszerelve, valamint azt a 24 darab D-5 (Trident II.) típusú tengeralattjáró-fedélzeti ballisztikus rakétát, amelyekre hagyományos robbanótöltettel ellátott robbanófejeket telepítenek (két-két darab, három hagyományos robbanótöltetű robbanófejjel ellátott rakéta a 12 Ohio osztályú stratégiai tengeralattjáróra telepítve).

Mire törekszenek az amerikaiak? Feltevéseim a következők.

Az USA nyilván egy-egy robbanófejnek fogja meghagyni a Minuteman-3 tengeri ballisztikus rakétákat.

Minden stratégiai tengeralattjárón azonos nagyságú, de különböző összetételű „robbanófejcsomagot” telepítenek. Néhány rakétának három robbanófeje lesz, néhánynak hat, két rakétán pedig hagyományos robbanófejet helyeznek el (három-három robbanótöltettel). Ilyenformán a D-5 rakétákra ténylegesen három vagy négy beszámítás szabály-variáció jelenik meg.

Emellett az USA törekedni fog arra, hogy négy, tengeri telepítésű robotrepülőgépekkel felszerelt tengeralattjárót, valamint a két nagyjavításon levő tengeralattjárót ki-

vegyék a beszámításból. Ilyenformán az amerikaiak tizenhatalmú Ohio osztályú tengeralattjárójukból csak tizenkettőt akarnak bevenni a beszámításba.

Ami a hagyományos robbanófejekkel felszerelt tengeralattjáró-fedélzeti ballisztikus rakétákat illeti, az Obama-adminisztráció talán egyetért a nukleáris robbanófejek teljes mennyiségébe való beszámításukkal, ha mi elfogadjuk, hogy a négy, robotrepülőgépekkel felszerelt tengeralattjárót, valamint két, nagyjavításon levő tengeralattjárót kivesszük a beszámításból.

A két elnök közös közleményében van egy homályos formula arról, hogy a leendő szerződés tartalmazni fog „egy szabályozást a nem nukleáris felszereltségű tengeralattjárók interkontinentális ballisztikus rakétáinak és ballisztikus rakétáinak a stratégiai stabilitásra való hatásáról”. Miben nyilvánul meg ez a hatás?

Előzetesen annyit feltételezhetünk, hogy az Obama-adminisztráció egyet fog érteni azzal, hogy a stratégiai hordozók teljes mennyiségébe 24 hagyományos robbanófejjel felszerelt tengeralattjáró-fedélzeti ballisztikus rakétát számítsanak bele. Ez azt fogja jelenteni, hogy az USA rendszerben tartott nukleáris robbanófejeinek mennyisége ténylegesen körülbelül 96 egységre fog csökkenni. Ugyanakkor azonban az amerikai javaslat „a stratégiai nukleáris robbanófej” fogalmának közös meghatározásáról megakadályozhatja a tengeralattjáró-fedélzeti ballisztikus rakétákon elhelyezett hagyományos robbanófejek számításba vételét.

Egészében Washington tárgyalási pozíciója a rakéták telepítési platformjának változatlan formában való megtartása esetén meghagyja az amerikai rakéták tartalék robbanófejekből történő „visszapótlásának” lehetőségét. Sajtóközlések szerint az Egyesült Államoknak tartalékban 2500–3000 stratégiai nukleáris töltete van. Ezzel kapcsolat-

ban figyelmet érdemelnek azok a nemrégiben megjelent információk, hogy az USA energetikai minisztériumának nincs meg a szükséges kapacitása a szétszerelésre tervezett nukleáris robbanótöltetek (4200 egység) 2024-ig végrehajtandó megsemmisítésére. Az ehhez szükséges üzemeket csak 2016-ban és 2021-ben állítják fel. Az amerikai fél ezt az érvet fogja felhasználni, hogy megakadályozza az új START-szerződés feltételei szerinti robbanófejek megsemmisítéséről való megegyezést. Valószínű, hogy Washingtonban a gyártási lehetőségek „aszimmetriájáról” is beszélni fognak (Oroszországban folyik az új nukleáris robbanótöltetek összeszerelése, míg az amerikaiaknak nincs meg ez a lehetőségük). Emellett az USA nyilván egyet fog érteni a vizsgálatoknak, felügyeleteknek és tájékoztatásoknak az START-I szerződésben előírtakhoz képest való csökkentésével. Másfelől az amerikai fél ragaszkodni fog az ellenőrzés Votkinszk körzetében való fenntartásához, valamint a telemetrikus adatok cseréjének folytatásához, ami az orosz tengeri és tengeralattjáró-fedélzeti ballisztikus rakéták új generációjának tervezett telepítésével kapcsolatos. Ugyanakkor az USA tekintettel lehet az orosz fél arra vonatkozó felvetésére, hogy az amerikaiak megtagadják a védőburkolatok eltávolítását a robbanófejek mennyiségének ellenőrzése során, és megváltoztatják ezt az eljárást. Ez különösen fontos a tartalék robbanófejek titkos telepítésének elhárításában olyan feltételek között, amikor egy hordozótípus „beszámítási szabályai” változnak.

Mi lesz a továbbiakban?

A júliusi csúcstalálkozó tehát megmutatta, hogy sikerült leküzdeni az ifjabb George Bush adminisztrációja idején kialakult igen

éles krízist Moszkva és Washington között. Akkor úgy tűnt, hogy egy új hidegháború határára jutottunk. Mára világossá vált, hogy nincs visszatérés a konfrontáció korszakához. Nemcsak arról van szó, hogy gyökeresen megváltozott az orosz–amerikai párbeszéd hangneme. Előtérbe kerültek a két ország közös érdekei, ami komoly megállapodásokat tesz lehetővé a nemzetközi biztonság és a kétoldalú kapcsolatok sok kérdésében.

Eltételezhető számos továbbra is meglévő nézetkülönbségtől (a NATO bővítése, a rakétavédelem, a START, Grúzia stb.), a moszkvai csúcstalálkozó gyakorlati eredményeket hozott. Csak a jövő mutatja majd meg, követik-e ezeket a lépéseket továbbiak a 21. századbeli orosz–amerikai együttműködés új modelljének megteremtésére.

Sajnos, az új START-szerződést illetően számos megoldatlan kérdés maradt. Megoldásuktól pedig nagyban függ mind az Oroszország és az USA kapcsolatainak fejlődése, mind a non-proliférációs rezsim, mind pedig egészében a nemzetközi biztonság. A START-tárgyalások sikere kétségkívül előnyös következményekkel járna más szférákban is.

Érdeemes észben tartani, hogy Oroszország és az USA mai vezetőinek különösen nehéz örökség jutott. Az utóbbi években a fegyverzet-ellenőrzési rendszer majdnem teljesen szétesett. Most rohammunkában kell a mulasztásokat pótolni. A tárgyalások csupán másfél hónapja kezdődtek. A tárgyaló felek lényegében csak igénypozíciókat tudták bemutatni. A célba juttatási eszközök tekintetében például a számok két és félszeres eltérést mutatnak. Történetileg a nézeteltérések leküzdéséhez és a kompromisszum eléréséhez évek kellettek. Csoda nem történt...

De a tárgyalások zsákutcába jutását sem érdemes jövendőlni. Decemberig,

amikor lejár a START-I hatálya, az új szerződést aligha fogják ratifikálni, ugyanakkor a feleknek sok álláspontot sikerülhet egyeztetni. Természetesen szükség van kölcsönös engedményekre. Úgy vélem, hogy az amerikaiaknak bele kell egyezniük a stratégiai nukleáris fegyverzetek és ennek megfelelően a „válaszcsepási potenciál” célba juttatási eszközei számának jóval nagyobb csökkentésébe. Nekünk pedig figyelembe kell vennünk, hogy Obama nem vállalhatja magára a harmadik telepítési körzetről való lemondás jogi kötelezettségeit, noha az USA több mint valószínű, hogy felhagy a GBI-elfogók európai telepítésével. Ez a legmagasabb szinten meghozott döntések elfogadását követeli meg, hiszen a diplomaták nem léphetnek túl az általuk kapott instrukciók határain.

Elképzelhető, hogy decemberben valamilyen átmeneti döntést kell hozni annak a szünetnek a kitöltésére, amíg az új szerződést alá nem írják és életbe nem léptetik. Máskülönben leáll a verifikáció és az ellenőrzés mechanizmusa. A jövő év májusáig azonban, amikor a nukleáris fegyverek és a hozzá tartozó eszközök non-proliférációjáról szóló szerződés konferenciájára kerül sor, Oroszország és az USA nyilván új, jogilag kötelező szerződéssel áll elő. Azután a tárgyalások új fordulója következik, elképzelhető, hogy más atomhatalmak részvételével.

Egyelőre viszont a két ország közötti kapcsolatok különösen törekenyek maradnak. Az „újraindítás” megkezdődött, de a rendszert „vírusok” fertőzhetik, „hackerek” támadhatják, és újra „lefagyhat”. Mindazonáltal a moszkvai csúcs eredményei arról tanúskodnak, hogy mindkét fél új, stabil és megbízható „operációs rendszert” szeretne létrehozni.

(Bazsó Márton fordítása)